

MONITORING MEDIJSKE SCENE U SRBIJI ZA MESEC JANUAR 2023. GODINE

UVOD

Monitoring medijske scene izrađuje se s ciljem kontinuiranog praćenja događaja i procesa koji utiču na stanje medijskih sloboda u Republici Srbiji. Autori monitoringa bave se: slobodom izražavanja; praćenjem implementacije postojećih propisa; usvajanjem novih propisa, ali i izmenama i dopunama aktuelnih, kako iz oblasti medija, tako i iz drugih oblasti koje na direktan ili indirektan način utiču na slobodu medija; kao i analizom SLAPP tužbi (strateških tužbi protiv učesća javnosti) usmerenih prema novinarima i medijima.

Za izradu monitoringa koriste se javno dostupni podaci, podaci dobijeni od novinara, urednika i drugih medijskih radnika, novinarskih udruženja i medijskih asocijacija, kao i državnih i nedržavnih organa.

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi (januar 2023. god.) zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na (moguće) povrede slobode izražavanja, tako što je sloboda da se informiše i da se bude informisan (potencijalno) bila ugrožena napadom, pretnjom ili pritiskom kom je novinar bio izložen.

Britanska nevladina organizacija Index cenzure (koja se, još od osnivanja 1972. godine, zalaže za slobodu izražavanja u celom svetu) objavila je [globalni indeks](#) kojim se meri sloboda izražavanja u akademskoj, digitalnoj i medijskoj sferi. Po ukupnoj oceni slobode izražavanja, Srbija je svrstana u šestu grupu zemalja. U toj grupi nalaze se zemlje u kojima su te slobode sužene. Pored Srbije, kada je reč o zemljama Zapadnog Balkana, u istoj grupi nalaze se i Bosna i Hercegovina i Severna Makedonija. Međutim, kako je sloboda medija u Bosni i Hercegovini i Severnoj Makedoniji malo veća nego u Srbiji, Srbija, se po kriterijumu slobode medija, nalazi u sedmoj grupi država sa delimično ograničenim medijskim slobodama.

SLUČAJ MARKA DRAGOSLAVIĆA, REPORTERA FONETA

Reporter FoNeta Marko Dragoslavić, prvog januara ove godine, bio je napadnut dok je pokušavao da snimi splav „Fristajler“, koji je u novogodišnjoj noći delimično potopljen zbog preopterećenja kome je bio izložen.¹

Kako je Dragoslavić naveo, dok je snimao splav i priobalje, na njega su, ne dozvoljavajući mu da nastavi sa snimanjem, nasrnule dve muške osobe odevene u crno. Osobama koje se nisu niti predstavile, niti legitimisale, novinar je pokazao novinarsku legitimaciju Foneta i Nezavisnog udruženja novinara Srbije (NUNS). Ne reagujući na to što im je bilo predloženo, jedan od dvojice muškaraca počeo je se unositi Dragoslaviću u lice, nakon čega ga je uhvatio za vrat i odgurnuo, izgovarajući, naveo je novinar: „Ko si ti, šta snimaš, ko ti je to odobrio, to je zabranjeno“.

Novinar je zatim pozvao policiju i sačekao patrolu koja je došla petnaestak minuta kasnije. Policajci su legitimisali sva tri lica, upozorivši osobe koje su nasrnule na Dragoslavića da nemaju pravo na to da prostor ispred splava ograđuju trakom, što su oni već bili učinili. U isto vreme Dragoslaviću su rekli da bi trebalo da se udalji. Ne osećajući se bezbedno, novinar je tako i postupio.²

Nakon što je sa Dragoslavićem obavljen razgovor u tužilaštvu, doneto je rešenje o odbačaju krivične prijave za krivično delo Ugrožavanje sigurnosti iz čl. 138 st. 3 Krivičnog zakonika RS. U javnosti nije objavljena informacija da li je protiv dva lica koja su učestvovala u incidentu pokrenut prekršajni postupak.

SLUČAJ NENADA PAUNOVIĆA, GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA PORTALA PIROT PLUS ONLINE

Nenad Paunović, glavni i odgovorni urednik portala Pirost Plus Online, prvi je izvestio o nesreći koja se dogodila kada je vagon–cisterna iskliznula iz šina i iz nje počeo da curi amonijak. Akcident se dogodio u mestu Sopotska Petlja kod Pirota. Izveštavajući sa lica mesta, Paunović

¹ [Šapić: Na "Fristajleru" bilo dva do tri puta više ljudi od dozvoljenog, sledi krivična odgovornost](#), tekst objavljen 1. 1. 2023. god. na portalu RTS.

² [Napadnut reporter FoNeta](#), autor Velimir Ilić, tekst objavljen 1. 1. 2023. god. na portalu FoNet.

je pronašao mrtvu jednu od žrtava nesreće. Nekoliko dana kasnije, na konferenciji za medije, postavio je ministarki zaštite životne sredine Ireni Vujović nekoliko pitanja u vezi s nesrećom i time ko je za istu odgovoran. Na ta pitanja ministarka nije imala odgovor, ali ga je drsko optužila za to da su mu pitanja koja joj je postavio poslali drugi. S tim u vezi, podseća se na to da je Zakonom o javnom informisanju i medijima (u daljem tekstu označen kao ZJIM) propisano da je javno informisanje slobodno i da ne podleže cenzuri; da je zabranjena neposredna i posredna diskriminacija urednika medija, novinara i drugih lica u oblasti javnog informisanja; da se ne sme ugrožavati slobodan protok informacija putem medija; da se sloboda javnog informisanja ne sme povređivati zloupotrebom službenog položaja i javnih ovlašćenja.³ Takođe, propisano je i to da se putem medija objavljuju informacije, ideje i mišljenja o pojavama, događajima i ličnostima o kojima javnost ima opravdan interes da zna, bez obzira na način na koji su pribavljene informacije, u skladu sa odredbama rečenog Zakona, zato što svako ima pravo da istinito, potpuno i blagovremeno bude obavešten o pitanjima od javnog značaja i sredstva javnog obaveštavanja dužna su da to pravo poštuju.⁴ Kada je reč o ponašanju državnih službenika, podseća se na to da su oni dužni da se ponašaju na način koji doprinosi očuvanju i podsticanju poverenja javnosti u integritet, nepristrasnost i efikasnost organa.⁵ Očigledno je da je ministarka, oglašujući se o propise, uskratila javnosti odgovore na pitanja koja su od opšteg značaja.

Na Božić (7. januara) Paunović je, zajedno sa još jednom osobom, priveden u policiju. Do privođenja je došlo nakon što su pokušali da mesto nesreće snime dronom. Tog dana bilo je planirano podizanje oštećene cisterne na prugu. Nakon ispitivanja i četvorosatnog zadržavanja u policiji, Paunović i osoba sa kojom je bio priveden pušteni su, ali do dana kad je ovaj izveštaj sačinjen, ni Paunović, niti njegov advokat Srđan Mitić nisu dobili nikakvu informaciju u vezi s tim da li će protiv Paunovića biti podneta krivična prijava, i ako hoće, o kom je krivičnom delu reč.

Paunovićev advokat ukazao je na to da su policijski službenici, dok su njegov klijent i osoba sa kojom je bio priveden davali izjave, najviše interesovanja pokazali za njihove lične isprave.

³ Član 4 Zakona o javnom informisanju i medijima ("Sl. glasnik RS", br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016 - autentično tumačenje)

⁴ Član 5 ZJIM

⁵ Član 3 Kodeksa ponašanja državnih službenika ("Sl. glasnik Rs", br. 29/2008, 30/2015, 20/2018, 42/2018, 80/2019 i 32/2020)

Osoba sa kojom je Paunović bio priveden kod sebe nije imala ličnu kartu, Paunović jeste. Bila je to lična karta za koju je Paunović pomislio da je izgubljena, te je njen nestanak prijavio nadležnim državnim organima, a naknadno utvrdio da ipak nije izgubljena. Advokat je naglasio da se indikativnim može smatrati insistiranje na legitimaciji, ako se ima u vidu da je prilikom privođenja oduzet dron. Dakle, dron je bio oduzet, iako se iz službene beleške o obaveštenju primljenom od građana uopšte ne vidi o kom se krivičnom delu radi i zašto su ova dva lica privedena.⁶

SLUČAJ SRĐANA NONIĆA, GRAĐANSKOG AKTIVISTE I GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA PORTALA NIŠKE INICIJATIVE

Srđan Nonić, građanski aktivista i glavni i odgovorni urednik portala Niške inicijative, napadnut je u Nišu, na Trgu kralja Milana, od strane Nikole Panića, glavnog i odgovornog urednika Gradskog portala 018. Nikola Pantić, u javnosti poznat kao aktivista SNS-a, zaposlen je u Gradskoj upravi Niš. Sporni događaj odvio se nakon što je Nonić snimio Panića kako u toku radnog vremena posećuje kazino. Na Nonića se, sa Panićeve strane, nakon Panićevog insistiranja na tome da snimak obriše, izlila salva uvreda, za njima i pretnja da će mu polomiti telefon, ruke i noge. Na kraju, Panić je i fizički nasrnuo na Nonića. Nakon Nonićevog odbijanja da obriše snimak, Panić je nastavio da ga fizički napada, nastojeći da mu telefon otme iz ruke. Iza toga usledila je Panićeva potera za Nonićem. Ista se nije završila ni nakon Nonićevog ulaska u zgradu MUP-a, što su mogle zabeležiti nadzorne kamere PU Niš. Dok se približavao zgradi MUP-a, Noniću se obratio, a zatim za njim i krenuo muškarac koji je, sva je prilika, bilo u komunikaciji sa Panićem. Panić je potom odveden u prostorije MUP-a, gde je dao izjavu povodom rečenog incidenta.⁷

O Panićevom radnom vremenu Nonić je bio obavešten. U izjavama za medije Nonić je upoznao javnost s tim na koji je način do tog podatka došao.

Zahtev Gradskoj upravi sam poslao 13.12. tražio sam da mi kažu gde, u koje vreme i na kojoj lokaciji radi. Ja sam 26.12. dobio dokument gde se kaže da Nikola Panić radi na poslu pozivnog

⁶ [Novinar iz Pirota koji je izveštavao o nesreći sa amonijakom saslušan u policiji, njegov advokat kaže nejasno zašto](#), autor M. Radenković, tekst je objavljen 8. 1. 2023. god. na portalu Danas.

⁷ [Ko je Nebojša iz Niša koji će uredniku „Niške inicijative“ prebiti ruke i noge](#), autor Milan Stojanović, tekst je objavljen dana 17. 1. 2023. god. na portalu N1.

centra, radno vreme mu je od 7.30 do 15.30h, a onda su mi juče posle saslušanja poslali nov papir koji kaže da on ima fleksibilno radno vreme od 7.30 do 9 i od 14.30 do 19.30 i dokument se razlikuje jer je i radno mesto drugačije od prvog dokumenta koji sam dobio. Prvi dokument koji sam dobio, zahtev za njega je otišao 13. decembra, a drugi je navodno izrađen 6. decembra ili sedam dana pre zahteva. Ja imam opravdanu sumnju da su oni falsifikovali ovaj dokument.⁸

Panić je o Noniću rekao da ga, citira se: „više od mesec dana čovek (Nonić) proganja, prati, preti i njemu i porodici“. „Sve je počelo kada sam ga tužio zbog uvrede, neka nadležne institucije rade svoj posao, mada se ja više ne osećam bezbedno ni za sebe ni za svoju decu“.⁹

Između Nonića i Panića trenutno se vodi sudski spor povodom krivične tužbe za uvredu, koju je Panić podneo protiv Nonića zbog kritika koje mu je ovaj uputio u nekoliko izjava i putem karikature.¹⁰ Karikatura o kojoj je reč zasnovana je na fotografiji objavljenoj 19. septembra 2022. godine na FB stranici Niške inicijative. Fotografija je načinjena u Gradskoj kući, na prijemu kom je prisustvovao i Panić. Na fotografiji se nalazi muškarac koji Panića nudi zakuskom. U Nonićevoj strip interpretaciji, sadržaj fotografije upotpunjen je dijalogom. Muškarac sa đakonijama: „Čestitamo na nagradi ispred SNS-a“, Panić: „Ću si uznem nekoliko, zaslužio sam sa toliki projekti“.

Nonić je karikaturom „čestitao“ Paniću na nagradi koja nosi ime Pola Polanskog, humaniste koji je poslednje dane života proveo u Nišu. Tu nagradu Paniću je dodelila Asocijacija srpsko-češkog prijateljstva „Beseda“, a uručio mu je dr Vladislav Stankov, dekan Evropskog insitituta iz Praga. Noniću, ali i drugim novinarima u Nišu bilo je iznenađujuće to da je Panić mogao poneti nagradu za izuzetne doprinose u novinarstvu, imajući u vidu da je medij u kom je urednik manje novinarski, a mnogo više servisno orijentisan, tj. da se mnogo više bavi nekritičkim prenošenjem informacija nego njihovom studioznom obradom.

Kad je reč o karikaturi kao obliku kritike u formi umetnosti, odnosno, o umetnosti koja je angažovana, podseća se na sledeće: Odredbe ZJIM-a predviđaju da je dostojanstvo ličnosti (čast,

⁸ [Panić tvrdi da ga Nonić progoni, on kaže – neslaganja u njegovom radnom vremenu](#), autor Milan Stojanović, tekst je objavljen dana 17. 1. 2023. god. na portalu N1.

⁹ [Panić tvrdi da ga Nonić progoni, on kaže – neslaganja u njegovom radnom vremenu](#)

¹⁰ [Naprednjak koji je jurio niškog aktivistu sad od njega traži 600.000 za uvredu?!](#), autorka Miljana Isailović, tekst je objavljen dana 19. 1. 2023. god. na portalu Niška inicijativa, tekst je prenet sa portala Nova S.

ugled, odnosno pijetet) lica na koje se odnosi informacija pravno zaštićeno. Međutim, istim Zakonom propisano je i to da se karikaturalno, satirično, kolažno i drugo slično prikazivanje lica, ne smatra povredom dostojanstva, odnosno prava na autentičnost.¹¹

Krivični zakonik Republike Srbije (u daljem tekstu označen kao KZ) propisuje da se za uvredu neće kazniti učinilac ako je izlaganje dato u okviru ozbiljne kritike u naučnom, književnom ili umetničkom delu, u vršenju službene dužnosti, novinarskog poziva, političke delatnosti, u odbrani nekog prava ili zaštiti opravdanih interesa, ako se iz načina izražavanja ili iz drugih okolnosti vidi da to nije učinio u nameri omalovažavanja.¹²

Suđenje zakazano za januar, u krivičnom postupku koji je Panić pokrenuo protiv Nonića, odloženo je zbog toga što je Nonić tražio dodatni rok da angažuje branioca. Zadatak suda u ovom postupku biće da utvrdi da li su Nonićeva karikatura i njegove izjave objektivno uvredljivog karaktera, kao i da li su iste date s namerom omalovažavanja ili kritike.

Prema informacijama dostupnim u medijima, a povodom incidenta koji se odigrao kada je Nonić snimio Panića dok je boravio u kockarnici u toku svog radnog vremena – izjave su dali i Nonić i Panić, u Osnovnom javnom tužilaštvu u Nišu, u vezi s krivičnim delom prinuda u pokušaju.¹³

SLUČAJ GORICE NIKOLIN, NOVINARKE RADIJA 021

Gorici Nikolin, novinarki Radija 021, sa nepoznatog Instagram profila, na Instagram profil redakcije, upućen je niz pretnji, citira se: „najebaćeš Gorice Kurvice“, „pišaću po tebi“. Anonimna osoba novinarki je poručila da je „zna sa klase“. Sa istog naloga pokušano je uspostavljanje video poziva.

Pretnje su stigle nakon što je Gorica Nikolin objavila tekst „[Ateljei na Petrovaradinskoj tvrđavi kao privatni plen, samo osam legalnih korisnika](#)“. Da su pretnje stigle zbog teksta, zaključuje se na osnovu toga što je, pre upućivanja pretnji, redakciji poslat link na kom se tekst

¹¹ Član 79 ZJIM

¹² Krivični zakonik ("Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019)

¹³ Član 135 KZ

nalazi. Autorka se bavila pitanjem načina korišćenja ateljea na Petrovaradinskoj tvrđavi. U tekstu je navela da samo osmoro umetnika koji borave u ateljeima na Petrovaradinskoj tvrđavi imaju zaključene ugovore o zakupu, dok drugi tamo borave bez ugovora, ne plaćaju zakup, a ima onih koji na ateljeima i zarađuju.

Povodom događaja o kom je reč, oglasila su novinarska udruženja, zahtevajući hitno procesuiranje pretnji upućenih novinarki Nikolin.¹⁴

Nakon snažne reakcije javnosti, lice koje je uputilo preteće poruke samostalno se prijavilo policiji i izvinilo oštećenoj. Novinarka je nakon toga izjavila da se više ne oseća ugroženo.

Pretnje koje je primila novinarka Nikolin za redakcija Radija 021, prema njihovim rečima, nisu usamljene. Na reakciju na preteće poruke o kojima je reč – odlučili su se zato što su pretnje ovoga puta novinarki bile direktno upućene.

POD VERBALNIM PRITISKOM VISOKIH DRŽAVNIH FUNKCIONERA

U januaru mesecu nisu izostali ni pritisci na novinare upućeni sa pozicije samog državnog vrha.

Premijerka Ana Brnabić, nazivajući pojedine medije „tajkunskim” (Danas, Nova S i N1), optužila ih je za brutalni fašizam. Razlog za optužbe bilo je premijerkino nezadovoljstvo načinom na koji su određeni mediji izveštavali o odlasku Danila Vučića, sina predsednika Aleksandra Vučića, na obeležavanje Dana Republike Srpske.¹⁵ Izveštavanje o pomenutom događaju premijerka, ali i predsednik na svom Instagram profilu, ocenili su kao napad na njega, Aleksandra Vučića lično.

Jedan od „temelja” optužbe za fašizam premijerka je „izgradila” pozivajući se na tekst objavljen na portalu KRIK, tekst u kom se javnost obaveštava o tome da je njihovoj novinarki Bojani Pavlović oduzeti telefon tokom novinarskog zadatka na kom je fotografisala sina

¹⁴ [NUNS: Procesuirati pretnje novinarki Gorici Nikolin](#), [NDNV: Pretnje novinarki Gorici Nikolin opasne, ćutanje institucija podstiče nasilje](#), [UNS: Više javno tužilaštvo u Novom Sadu hitno da pokrene postupak protiv osobe koja je pretila novinarki Nikolin](#)

¹⁵ Snimak izjave objavljen je na YouTube kanalu [Novo jutro](#) (18: 18)

predsednika Republike u društvu više muškaraca, među kojima je bio i jedan od članova navijačke grupe „Janjičari” Aleksandar Vidojević zvani Aca Rošavi. Tom članu (Aleksandru Vidojeviću) sudi se da je sa pripadnicima pomenute navijačke grupe demolirao jedan noćni klubu Beogradu. Prema podacima kojima raspolažu novinari portala KRIK, u bazi Ministarstva unutrašnjih poslova RS ta osoba se vodi kao član crnogorskog kavačkog klana. Premijerka je u kameru pokazala odštampanu stranicu teksta ne kojoj se nalazi fotografija. Cilj premijerkinog pokazivanja stranice bila je rekontekstualizacija uslikanog događaja. Premijerka je podvukla da je sin Predsednika Republike Srbije jednostavno otišao da gleda utakmicu, i tom prilikom isključila razlog zbog kog je fotografija načinjena. Problematičan nije bio odlazak na utakmicu, već društvo u kom se boravilo. Ne samo što je banalizovala novinarsku aktivnost Bojane Pavlović premijerka je i učitala „pravi razlog” zbog kog je fotografija napravljena. Prema njenim rečima, cilj novinarske aktivnosti Bojane Pavlović bio je uskraćivanje osnovnih ljudskih prava čitavoj porodici Vučić, naročito sinu Aleksandra Vučića. To uskraćivanje osnovnih ljudskih prava, kako je premijerka nazvala bavljenje novinarskom profesijom, predstavlja, njenim rečima, brutalni fašizam.

II IMPLEMENTACIJA POSTOJEĆIH PROPISA

Projektno sufinansiranje

Na sednici održanoj 30. januara 2020. godine Vlada Republike Srbije usvojila je [Strategiju razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period 2020-2025. godine](#) (u daljem tekstu označena kao: Medijska strategija).

Medijska Strategija – u odeljku koji se bavi pregledom i analizom postojećeg stanja – utvrdila je da je do sada nije urađena sveobuhvatna analiza efekata projektnog sufinansiranja sadržaja za ostvarenje javnog interesa. Izveštaji o različitim elementima projektnog sufinansiranja ukazuju na probleme u pogledu toga:

1. na koji se način raspisuju konkursi i toga što pojedine lokalne samouprave odbijaju da raspišu konkurse;
2. na koji se način bira i sastavlja komisija;
3. što su konkursi netransparentni;
4. što se propisuju diskriminatorni uslovi;

5. što je sistem nadzora neadekvatan,
6. što nedostaje evaluacija kvaliteta sufinansiranih sadržaja.

Nova Medijska strategija detektovala je da su nefunkcionalno medijsko tržište, netransparetnost i odsustvo jednakih mogućnosti pristupa alternativnih tokova javnih sredstava usmerenih ka medijima (sistemskih, transparentnih, jasnih i nediskriminatornih podsticaja) – kreirali očekivanja da sufinansiranje projekata u oblasti javnog informisanja treba da bude način na koji će se osigurati opstanak osiromašenih medija. Izmene Zakona o javnom informisanju i medijima trebalo bi da se rukovode ciljem koji se ogleda u uočavanju nedostatnosti koje bi valjalo otkloniti, međutim, u ovom trenutku, Nacrt Zakona o javnom informisanju i medijima još uvek nije završen, i ne zna se kad će biti završen, te je iz tog razloga, a imajući u vidu navedeni cilj, neophodno pratiti tendencije projektnog sufinansiranja, kako bi se, iako se trend može pretpostaviti, isti držao u pažnji javnost kao problem na koji je nužno naći rešenje.

U januaru je započeo još jedan ciklus prijavljivanja na konkurse za projektno sufinansiranje medijskih sadržaja od javnog značaja. Novi Pazar je jedan od gradova koji izdvaja najviše novca za sufinansiranje medijskih projekata. Odlučeno je da sredstva budu dodeljena tako što će najniži iznos odobrenih sredstava po projektu iznositi 200 hiljada dinara, a najveći 45 miliona dinara. Ranijih godina, gotovo 90% tih sredstava dodeljeno je RTV Novi Pazar. Stručna javnost uočenu pravilnost u dodeli sredstava, kao i logiku koja iza nje stoji, ocenila je kao bahatost. „Bahatost koja izvire iz ovakvih pravila igre govori nam da su se ključni akteri u ovom procesu opustili do te mere da su sebi dali za pravo da, ako to žele, bukvalno jednim (!) ugovorom mogu podržati sve ono za šta je aplicirao samo jedan medij (kojem jedino ime nedostaje u tekstu oglasa lokalne samouprave)”.¹⁶

Odmah nakon Novog Pazara konkurse za projektno finansiranje [objavile su i druge lokalne samouprave](#).

III USVAJANJE NOVIH PROPISA I IZMENA AKTUELNIH

¹⁶ [Ništa novo u Novom Pazaru](#), autor Veran Matić, tekst je obavljen dana 23. 1. 2023. godine na portalu Javni servis.

Zakon o javnom informisanju i medijima

Akcioni plan za sprovođenje Medijske strategije, u periodu od 2020. do 2022. godine, predvideo je u čemu bi trebalo da se sastoje izmene krovnog medijskog zakona – Zakona o javnom informisanju i medijima.¹⁷ Izmene ZJIM-a, shodno pomenutom Akcionom planu, trebalo je da budu završene u četvrtom kvartalu 2022. godine. Iako su na tekstu Nacrta zakona o izmenama i dopunama ZJIM-a radile dve radne grupe – [prva](#) koja je imala obavezu da do 30. 9. 2021. godine dostavi Ministarstvu kulture i informisanja tekst radne verzije Nacrta zakona o izmenama i dopunama ZJIM-a (ta radna grupa prestala je sa radom bez ikakvog obrazloženja i bez urađenog nacrta) i [druga](#) radna grupa kojoj je rok da Ministarstvu informisanja i telekomunikacija dostavi pomenuti zakon produžen sa 30. 12. 2022. godine na 10. 2. 2023. godine – nacrt zakona još uvek nije završen.

Radnu grupu za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama ZJIM-a čine: predstavnici relevantnih ministarstava i državnih organa, kao i predstavnici devet medijskih i novinarskih udruženja, i to u formatu udruženja koji su učestvovali u izradi Medijske strategije i Akcionog plana.¹⁸

Dokumenta koja predstavljaju polaznu osnovu za izradu Nacrta zakona jesu: dokument koji sadrži odredbe oko kojih su se članovi prve radne grupe usaglasili, dokument koji sadrži rešenja oko kojih članovi prve radne grupe nisu postigli saglasnost i treći dokument koji je izradila Koalicija za slobodu medija.

Shodno Akcionom planu, neke od najvažnijih izmena ZJIM-a trebalo da budu izmene koje će garantovati prava novinara u odnosu na vlasnika i poslovodstvo medija; koje će garantovati prava urednika u odnosu na naloge vlasnika i poslovodstva medija; kojima će se precizno definisati obim podataka koji se upisuju u odgovarajuće registre; kojima će se utvrditi

¹⁷ Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine, u periodu od 2020. do 2022. godine, predstavlja dokument javne politike koji se donosi radi operacionalizacije i ostvarivanja opšteg cilja i posebnih ciljeva predviđenih Strategijom razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine („Službeni glasnik RS”, broj 11/20). Imajući u vidu činjenicu da Akcioni plan važi do 2022. godine, 23. 12. 2022. godine [formirana je Radna grupa](#) za izradu i praćenje Akcionog plana za primenu Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine, u periodu od 2023. do 2025. godine.

¹⁸ Udruženje novinara Srbije (UNS), Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), Nezavisno udruženje novinara Vojvodine (NDNV), Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM), Udruženje radio-stanica (RAB-Srbija), Asocijacija medija, Lokal pres, Sindikat novinara Srbije (SINOS) i Asocijacija onlajn medija (AOM).

adekvatne sankcije za nepoštovanje zakonskih odredaba; koje će regulisati pitanje formiranja Registra produkcija i obezbediti da podaci o sredstvima dodeljenim pravnim licima, odnosno preduzetnicima koji se bave proizvodnjom medijskih sadržaja – budu vidljivi; kojima će se propisati obaveza da se izvrši analiza potreba za nedostajućim medijskim sadržajima; kojima će se propisati, kao dopunski kriterijum na konkursima za projektno sufinansiranje, rezultati javnih rasprava na kojima su se građani izjasnili o nedostajućim medijskim sadržajima; kojima će se propisati kriterijumi za izbor članova komisija u postupku projektnog sufinansiranja, njihov način rada i odlučivanja, kao i predvideti da se putem obuka podigne i ujednači kapacitet osoba koji mogu biti predložene za članove komisija; kojima će se propisati obaveza nezavisne evaluacije sprovedenih projekata; kojima će se propisati efikasne sankcije za nepoštovanje obaveza koje se tiču projektnog sufinansiranja; kojima će se propisati, kao obavezan kriterijum, poštovanje Kodeksa novinara Srbije, radi korišćenja sredstava putem projektnog sufinansiranja, na način da štampani i onlajn mediji koji konkurišu za javna sredstva moraju da prihvate nadležnost Saveta za štampu; kojima će se predvideti da prednost pri projektom sufinansiranju proizvodnje medijskog sadržaja pod ravnopravnim uslovima imaju mediji koji poštuju zakonske propise i Kodeks novinara Srbije, odnosno koji imaju manje izrečenih mera od strane REM-a i donetih odluka i javnih opomena od strane Saveta za štampu; kojima će se predvideti obaveza nezavisne eksterne revizije finansijskih izveštaja medija koji su dobili sredstva na javnom konkursu za sufinansiranje medijskih sadržaja iznad određenog iznosa i obavezno objavljivanje rezultata takve revizije.

Medijskom strategijom utvrđeno je šta je to neophodno menjati. Međutim, kako Strategija nije pravno obavezujući dokument, ono što će biti rezultat promena ne mora biti ekvivalentno onom za šta je utvrđeno da treba da se menja.

Zakon o elektronskim medijima

Krajem januara meseca 2023. god. formirana je radna grupa za izmenu Zakona o elektronskim medijima.¹⁹ Tim povodom, Ministarstvo informisanja i telekomunikacija formiralo posebnu ekspertsku Radnu grupu, u kojoj su se našli predstavnici Ministarstva, stručnjaci u oblasti medijskog prava, kao i advokati.

¹⁹ ("Sl. glasnik RS", br. 83/2014, 6/2016 - dr. zakon i 129/2021)

Zakonom o kom je reč trebalo bi da bude implementirana EU Direktive o audio-vizuelnim medijskim uslugama, kao što bi trebalo da budu implementirana rešenja iz Medijske strategije koja se tiču Regulatornog tela za elektronske medije (REM), a kojima se predviđa da se izmenama i dopunama Zakona o elektronskim medijima osigura veća nezavisnost REM-a.²⁰

Shodno Akcionom planu, Izmene Zakona o elektronskim medijima (u daljem tekstu označen kao ZEM) trebalo je da budu završene u drugom kvartalu 2022. godine. Izrada Nacrta zakona o izmenama i dopunama ZEM-a očekuje se do kraja marta ove godine.

U fokusu izmena Zakona o elektronskim medijima nalazi se rad Regulatornog tela za elektronske medije (REM). Među navedenim, predviđa se „isključivanje nadležnog odbora Narodne skupštine iz procesa izbora članova Saveta REM-a, isključivanje Narodne skupštine i organa izvršne vlasti iz procesa usvajanja Statuta REM-a i podzakonskih akata, uz prethodno sprovođenje javne rasprave, propisivanje mogućnosti izricanja novčanih kazni u slučaju kršenja odredaba propisa iz oblasti elektronskih medija i oglašavanja”.

Intencija je da se postigne, što je jedna od najbitnijih izmena Zakona o elektronskim medijima, „osamostaljivanje” REM-a, i to tako što će iz procesa predlaganja kandidata za članove Saveta biti isključen nadležni skupštinski odbor. Takođe, iz procesa usvajanja podzakonskih akata Regulatora predviđa se isključivanje Narodne skupštine i organa izvršne vlasti.

Izmenama i dopunama regulative teži se profesionalizaciji REM-a, tako što će se upravna funkcija podeliti na Savet i na direktora, koji će biti biran na javnom konkursu, i tako što će se unaprediti javnost rada Regulatora. Predviđa se, uz postojeće mere, i mogućnost izricanja novčanih sankcija u slučaju kršenja odredaba propisa iz oblasti elektronskih medija i oglašavanja.

Kako se usvajanje izmena ZEK-a nije dogodilo do kraja 2022. godine, Srbija se suočava sa ozbiljnim problemom da – zbog prekoračenja rokova u pogledu transpozicije odredaba Direktive o audiovizuelnim medijskim uslugama u Zakon o elektronskim medijima – bude

²⁰ <https://www.mit.gov.rs/vest/sr/443/odrzan-prvi-sastanak-radne-grupe-za-izradu-radne-verzije-nacrta-zakona-o-izmenama-i-dopunama-zakona-o-elektronskim-medijima.php>

isključena iz fondova programa „Kreativna Evropa”.²¹

Zakon o autorskom i srodnim pravima

Prema Akcionom planu za sprovođenje Medijske strategije rok za izmene aktuelnog Zakona o autorskom i srodnim pravima²² bio je četvrti kvartal 2021. godine.

Kao resorno za oblast intelektualne svojine, Ministarstvo privrede Republike Srbije donelo je, dana 7. 10. 2021. godine, odluku o formiranju Posebne radne grupe za izradu Nacrta novog Zakona o autorskom i srodnim pravima. Radnu grupu činili su predstavnici: Zavoda za intelektualnu svojinu, Ministarstva privrede i Ministarstva pravde, Privredne komore Srbije, Inicijative „Digitalna Srbija“, Narodne biblioteke Srbije, advokati kao pravni savetnici, ali i direktori kolektivnih organizacija za ostvarivanje autorskog i srodnih prava: OFPS, SOKOJ i PI.

Razlog za donošenje novog Zakona predstavlja potreba da se domaći zakon uskladi s propisima Evropske unije, i to sa: Direktivom EU 2012/28 o određenim dozvoljenim korišćenjima autorskih dela čiji autor nije poznat i Direktive EU 2014/26 o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava i o ustupanju internetskih prava na muzičkim delim za više državnih teritorija na unutrašnjem tržištu. Kad je reč o te dve direktive, napominje se da njihova implementacija zahteva veliki broj novih normativnih rešenja i intervencija, koje se tiču više od polovine članova važećeg Zakona, te je stoga odlučeno da se pristupi izradi novog ZASP-a.²³

Medijska strategija predviđa izmene regulative koje će omogućiti: fleksibilniji model kad je reč o dostavljanju podataka o iskorišćavanju predmeta autorskog i srodnih prava, što će za posledicu imati jednostavnije korišćenje i eliminisanje nepotrebnog generisanja dodatnih troškova, taj model biće usaglašen sa Uredbom o načinu vođenja elektronske evidencije emitovanja i reemitovanja autorskih dela; propisivanje osnovnih elemenata minimalne tarife za iskorišćavanje predmeta autorskog i srodnih prava koji neće biti u većem nominalnom iznosu od osnovne tarife; definisanje sistema kolektivnog pregovaranja, tako da se podjednako

²¹ [Kašnjenje s izmenama medijskih zakona: Novi ministar, nove radne grupe...](#), autorka Ivana Predić, tekst objavljen dana 23. 11. 2023. god. na portalu Cenzolovka.

²² ("Sl. glasnik RS", br. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016 - odluka US i 66/2019)

²³ [Obrazloženje Nacrta Zakona o autorskom i srodnim pravima](#)

uzmu u obzir i interesi korisnika i nosilaca autorskog i srodnih prava; redefinisane položaja organizacija za kolektivnu zaštitu autorskih i srodnih prava i omogućavanje slobodnog organizovanja nosilaca autorskog i srodnih prava; predviđanje benecifirane tarife za korišćenje autorskog i srodnih prava u cilju podsticanja razvoja civilnog sektora.

Nacrt Zakona o autorskom i srodnim pravima objavljen je 30. 1. 2023. godine, a javna rasprava zakazana je za periodu od 30. januara do 19. februara 2023. godine.

IV SLAPP TUŽBE USMERENE PREMA NOVINARIMA I MEDIJIMA

Izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju Vladimir Bilčik objavio je [nacrt izveštaja](#) o Srbiji. Jedna od tema kojom se bavio bilo je stanje medija u Srbiji. S tim u vezi, Bilčik je izrazio žaljenje zbog stagnacije njihove slobode. Podvukao je to da se pritisci i napadi na novinare ponavljaju, da je govora mržnje sve više, kao i kampanji koje za cilj imaju klevetanje. Podsetio je na to koliko je važno da se u Srbiji stvori okruženje koje će obezbediti da u njemu „sloboda izražavanja može iskreno da cveta”.

Bilčik je pažnju javnosti usmerio na još jedan veliki problem sa kojim se suočavaju mediji u Srbiji. U pitanju su SLAPP tužbe. Reč je o tužbama koje za cilj nemaju zadovoljenje pravde, već iscrpljivanje, zastrašivanje i ućutkivanje medija. Bilčik je zbog toga u svom izveštaju apelovao na nadležne institucije da istraže rečene postupke i da sankcionišu sve one koji su SLAPP tužbe podnosili, apostrofirajući tim povodom SLAPP tužbe podnošene protiv istraživačkog medija KRIK i dnevnog lista „Danas”.

Zabrinutost zbog značajnog porasta broja SLAPP tužbi protiv istraživačkog portala KRIK – izrazile su domaće i međunarodne novinarske organizacije.²⁴

Krajem januara ove godine, redakcija portala KRIK primila je prvostepenu presudu u sporu koji su pred Višim sudom u Beogradu – protiv urednika ovog medija Stevana Dojčinovića, novinarku Bojane Jovanović i udruženja Mreža za istraživanje kriminala i korupcije (osnivača portala KRIK) – vodili jedan od komandanta policijske jedinice za zaštitu svedoka saradnika i

²⁴ [Serbia: Wave of lawsuits against investigative portal KRIK chills media freedom](https://nuns.rs/media/2022/02/A19-Serbia-SLAPPs-report_Final_Serbian-18Feb22.pdf)
https://nuns.rs/media/2022/02/A19-Serbia-SLAPPs-report_Final_Serbian-18Feb22.pdf

još dva rukovodioca te jedinice. Tužioci su u tužbi tvrdili da su im tuženi, objavljujući dva teksta zbog kojih je tužba podneta („Problemi u policiji: zaštićeni i nezaštićeni svedoci” i „Ključni svedok protiv Šarića deset godina pod napadima”), povredili čast, ugled i prava ličnosti. Tužbom su tražili ukupan iznos od 750.000,00rsd. Pored zahteva za naknadu štete, tužioci su kao zahtev istakli i uklanjanje tekstova, kao i zabranu ponovnog objavljivanja istih. Osim navedenih, zahteva, predložili su da u postupku javnost bude isključena.

Tekstovi zbog kojih je tužba podneta govore o problemima unutar rečene policijske jedinice. Pomenuto policijsko odeljenje, između ostalog, zaduženo je za bezbednost svedoka saradnika, od kojih su neki veoma poznati – poput Dejana Milenkovića Bagzija, koji je bio ključni svedok na suđenju zemunskom klanu, i Nebojše Joksovića, glavnog svedoka u postupku protiv Darka Šarića za međunarodni šverc kokaina. Tekst je baziran na informacijama iz službenih beleški, koje su sastavili pojedini pripadnici te jedinice, a u kojima su se žalili na rad svojih nadređenih. Te beleške poslali su Sektoru unutrašnje kontrole.²⁵

U presudi sud konstatuje sledeće:

Međutim, sud je ocenio da je pisanje o sadržini službenih beleški policijskih službenika zaposlenih u Jedinici za zaštitu svedoka saradnika predstavlja temu o kojoj javnost ima opravdan interes da sazna, jer se radi o informacijama od javnog interesa, obaveštavanju javnosti o pitanjima koji se odnose na rad lica zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova, a ne o informacijama koje se odnose na njihov privatni život. Po oceni suda javnost ima opravdan interes da sazna informacije koje su navedene u službenim beleškama, jer se one odnose na postupanje nadležnih lica i službe, vezano za zaštitu svedoka saradnika, čija je bezbednost dovedena u pitanje, jer je bilo više napada na njihovu imovinu i članove porodice, u dužem vremenskom periodu.

Kada je reč o načinu na koji su novinari KRIK-a proverili informacije koje su izneli, u presudi se konstatuje da je sud utvrdio da su one proverene s pažnjom primerenom okolnostima:

Naime, pre objavljivanja sadržine delova službenih beleški novinarka se prvo obratila Sektoru

²⁵ [KRIK zatrpan tužbama ljudi bliskih režimu](#), autorka Bojana Jovanović, tekst je objavljen dana 8. 12. 2022. god. na portalu KRIK

unutrašnje kontrole MUP-a, ali su oni odbili dostavljanje informacija, obratila se i tužiocima, koji su je obavestili da nemaju saglasnost ministra za davanje izjava, tražila je i odobrenje Ministarstva unutrašnjih poslova za davanje izjava, ali ga nije dobila. Informacije iz službenih beleški nije mogla zvanično da proveri, ali je sve činjenice navedene u beleškama, koje je mogla da proveri, proveravala na osnovu razgovora sa licima koja su beleške sačinile, sa licima koja nisu radila u MUP-u, na osnovu podataka iz krivičnih postupaka, na osnovu činjenica o kojima su pisali mediji.

U pogledu predloga koji su tužioci izneli a tiče se isključenja javnosti – sud je zauzeo sledeći stav:

Naime, na ročištima za glavnu raspravu se nije raspravljalo o činjenicama koje se odnose na zaštitu nacionalne bezbednosti, javnog reda i morala, nije bilo rasprave o činjenicama koje su zahtevale zaštitu privatnosti tužilaca i tuženih, niti se raspravljalo o poverljivim informacijama i zakonom zaštićenim podacima. Na ročištima se raspravljalo o činjenicama koje se odnose na sadržinu tekstova koji su javno objavljeni i posledicama ovih objava u odnosu na tužioce.

Tužioci su, protiv navedene presude, izjavili žalbu Apelacionom sudu u Beogradu.